Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍՔԸ ՌՈՒՄԻՆԱՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԵՒ ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻ ԿՐՈՆԻՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ «ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՈՑ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՁԵՒԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ» ԽՈՐԱԳՐՈՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

(Բուխարեստ, սեպտեմբերի 26-28, 2014 թ.)

Գերաշնորհ, հոգեշնորհ եւ արժանապատիվ հայրեր, Ռումինիայի Հանրապետության կառավարության մեծարգո անդամներ, Ռումինիայում ՀՀ մեծահարգ դեսպան, պատվարժան գիտնականներ եւ միջազգային գիտաժողովի հրավիրյալներ.

Հայրապետական սիրով ու օրհնությամբ ողջունում ենք հայ հնագույն գաղթօջախներից մեկում՝ Ռումեն օրհնյալ հողի վրա միջազգային գիտաժողովի կազմակերպիչներիդ ու մասնակիցներիդ: Հայոց ցեղասպանության հարյուրամյա տարելիցին ընդառաջ կազմակերպվող խորհրդանշական խորագրով այս գիտաժողովը հրաշալի առիթ է եւս մեկ անգամ անդրադառնալու մարդկության պատմության մեջ անջնջելի բիծ թողած Առաջին համաշխարհային պատերազմին, նրա աղետներին ու դրանց ծնունդ մեծագույն չարիքին՝ հայ ժողովրդի հանդեպ իրագործված ցեղասպանությանը:

Անհերքելի իրողություն է, որ Առաջին համաշխարհային պատերազմից հազիվ մի քանի տարի անց արդեն մարդկության առաջատար լուսավոր մտքերն անդրադարձան այդ ահավոր աղետներին ու մասնավորապես՝ հայ ժողովրդի ցեղասպանությանը, որի անմիջական ծրագրողն ու գործադրողն էր Առաջին աշխարհամարտի գործուն մասնակիցներից Օսմանյան կայսրությունը: Արեւմտյան Եւրոպայից մինչեւ հեռավոր Ատլանտյանի ափերը տարածվեց այդ ահավոր աղետը դատապարտող ձայնը՝ «մենք այստեղ նրանց հետ ենք, մեր եղբայրների հետ, որոնց արյունը դեռ աղաղակում է» (Ջորջ Հոբսոն): Մշակույթի, արվեստի, գրականության ու քաղաքականության մեջ արտահայտված դատապարտության ամենատարբեր դրսեւորումները կարծես արթնացրին Աստծո պատկերով ստեղծված մարդու խղճի ձայնը՝ փորձելով պատմությունը մաքրել արատավոր բծերից ու դրանով կանխարգելել հետագա նմանատիպ եղեռնագործությունները: Բայց արդարության պահանջով տոգորված այդ ձայներն այդպես էլ լսելի չեղան միջազգային քաղաքական հանրությանը: Ութ տասնամյակից ավելի տեւած կեղծ հակահայկական քարոզչությունը, վավերագրերի ու փաստաթղ-

թերի ոչնչացումը դարձավ, արդի ցեղասպանագետներից մեկի բնորոշմամբ, «ժամանակակից աշխարհում համընդհանուր անգիտության ու մոռացության ամենահաջողված օրինակը» (Ս. Կոհեն, Երուսաղեմի Եբրայական համալսարան): Եւ այսօր էլ՝ Հայոց Մեծ Եղեռնից շուրջ հարյուր տարի անց, դեռեւս առկա են արդարության ու սեփական մեղքի գիտակցության զգացումները խեղդող սուտ ու մտացածին պատճառաբանություններ: Մեկուկես միլիոն անմեղ զոհերի հիշատակը, որոնց աքսորի քստմնելի տեսարանից զարհուրել էր նույնիսկ երիտթուրք պարագլուխներից Ջեմալ փաշան, շարունակում է մնալ քաղաքական շահարկությանց եւ սին երկխոսությանց առարկա՝ հաչս միջազգային ժողովրդավարական հանրության: Թուրքիայի Հանրապետության ղեկավարների եւ նույնիսկ քաղաքացիական հասարակության ականջները հարատեւ փակ են նույն այդ Ջեմալ փաշայի՝ գերմանացի սպային խոստովանած մարգարեական խոսքերի առաջ՝ «Ես ամաչում եմ իմ ազգի համար» (Ich schame mich für meine Nation): Հայոց Մեծ Եղեռնն ու Սփյուռքի ձեւավորումը հենց այս՝ տարիներ տեւած մոռացության եւ գիտակցված անտարբերության ծնունդը դարձան: Միլիոնավոր հայորդիներ, զրկվելով իրենց պատմական տարածքներից ու բնակավայրերից, ստիպված եղան ապաստան գտնել ամենատարբեր երկրներում՝ որակվելով իբրեւ «հայրենազուրկ» եւ կրելով աքսորի ու գաղթի ճանապարհի դառը պայմանները: Եւ իբրեւ այս ամենի տրամաբանական ողբալի հետեւանք՝ պատերազմի ու արյան ձայներն այդպես էլ չլռեցին աշխարհում: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ու դրանից հետո ընդհուպ մինչեւ Ի. դարավերջ հասնող ցեղասպանություններն ու նախճիրները շարունակեցին արատավորել մարդկային ասպվածատուր մտքի լուսավոր ձեռքբերումներով պսակված համաշխարհային պատմության ճակատը: Աուշվից, Ռուանդա, Սոմալի... ահա ոչ լրիվ ցանկն այն՝ արդեն խորհրդանշական դարձած աշխարհագրական վայրերի, որոնց արտասանությունն իսկ մեր մտքերում արթնացնում է սարսուռ ծնող հակակրանք ու ցավ:

Պատերազմի լավագույն կանխարգելիչ միջոցը դրա պատճառների ու աղետավոր հետեւանքների վերհանումը եւ դատապարտումն է: Գիտության ու մարդասիրության նվիրական լույսով լուսավորված պատմական ամեն փաստ դառնում է հետագա խավարի ու մոռացության չարիքից ապահովագրված իրողություն, ինչպես հաստատում է Ս. Հովհաննես ավետարանիչը. «Եւ լոյսը խաւարի մէջ լուսաւորում է, եւ խաւարը նրան չնուաճեց» (Յովհ. Ա. 5):

Այսօր, միջազգային գիտաժողովի մեծարգո մասնակիցներ, դուք նվիրական առաքելությունն ունեք ճշմարտության լույսի եւս մի շող ավելացնելու Հայոց ցեղասպանության հետեւանքների վերհանմանն ու դատապարտմանը: Պատմությունը միայն սերտելու եւ փաստագրելու համար չէ. այն ողջ մարդկության մեծագույն ուսուցիչն է, եթե մենք խոնարհումով ու ճշմարտությունն ընդունելու ազնիվ ցանկությամբ ենք մտնում նրա սրահներից ներս: Այս առիթով համայն

հայության սրբություն սրբոց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից Մեր սերն ու զորակցությունն ենք հայտնում Ձեզ ամենքիդ՝ եռօրյա գիտաժողովին մաղթելով արդյունավոր ու ստեղծագործ ընթացք: Հայոց ցեղասպանության հարյուրամյա ոգեկոչմանն ընդառաջ թող Ձեր նվիրական ջանքերն ու քննական անաչառությունը դառնան հերթական վկայությունը, որ աշխարհը միասնական է Աստծո պատկերով ու նմանությամբ ստեղծված մարդու զանգվածային ոչնչացումը դատապարտելու հարցում: Թող հայ ժողովրդի մարտիրոսական փորձառությունը՝ իբրեւ չարչարանաց դառն օրինակ, եւ դրա դատապարտումը՝ իբրեւ արդար անդրադարձ, պարզվեն լուսավորյալ բոլոր մարդկանց առաջ:

Այս առումով Մենք Հայրապետական Մեր օրհնությունն ու գնահատանքն ենք բերում Ռումինիայի կառավարությանն ու ռումեն եղբայր ժողովրդին, որի հյուրընկալ հարկի տակ մի քանի դար շարունակ ապրում ու ստեղծագործ արարումով զարգանում է այստեղ ապաստան գտած հայորդին: Մեր առանձնահատուկ գնահատանքը Ռումինիայի Կրոնից նախարարությանը, մասնավորապես մեծարգո տիար նախարարին եւ Ռումինահայոց թեմին՝ հանձին թեմական առաջնորդի, ովքեր հղացան այս կարեւոր գիտաժողովը կազմակերպելու նվիրական ծրագիրը: Հայրապետական մեր սերն ու օրհնությունը Ձեզ՝գիտաժողովի սիրելի՛ մասնակիցներ, որ մեծավ մասամբ ներկայացնում եք Մեծ Եղեռնից մազապուրծ եւ աշխարհի տարբեր երկրներում հայ Սփյուռքը ձեւավորած ձեր նախնիներին: Նրանց լուսավոր ու անբասիր վարքը վկայակոչվել է աշխարհով մեկ՝ իբրեւ հավատարիմ ու անշահախնդիր քաղաքացի իր պետության եւ իր ազգի: Այս լուսավոր հիշատակի վրա է, որ Մենք այսօր հույսով առլեցուն դիմում ենք միջազգային հանրությանը՝ գեթ մի պահ անդրադառնալու այն գիտակցված թմբիրին ու մոռացությանը, որով արդեն մեկ դար պարուրված է պատմության սրտի մեջ երկսայր դաշույնի պես խոր մխրճված դառը պատմական փաստը՝ Հայոց Մեծ Եղեռնը:

Մեր աղոթքն է, որ Տերը ճշմարտության շնորհ ու իմաստություն պարգեւի հանուր մարդկությանը՝ այլեւս երբեք իր պատկերակցին ու նմանին չսպանելու եւ կատարված բոլոր եղեռնագործությունները դատապարտելու համար: Հավատացած ենք, որ մարդկային խղճին նույնիսկ մի պահ անդրադարձը կարող է փոխել այն անտարբերությունն ու շահարկվող վերաբերմունքը, որն այսօր առկա է կատարված ու դեռ շարունակվող ցեղասպանությունների եւ զանգվածային սպանությունների հանդեպ:

Թող մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի սերը, խաղաղությունն ու շնորհները լինեն ձեզ հետ եւ բոլորի. ամեն: